

Julkaistu Helsingin sanomien mielipide palstalla 8.10.2004

Yliopistoa kehitettävä meillä kansainvälisiin haasteisiin

EU:ssa rakennetaan parhaillaan Euroopan korkeakoulutus aluetta (EKKA). Sen rinnalla on kehitteillä Euroopan tutkimusalue (European Research Area). Prosessin osatekijöinä ovat eurooppalainen tutkintorakenne ja koulutuksen kansainvälistyminen.

Suomessakin v 2005 käyttöön otettavan uuden tutkintorakenteen mukaan tieteen kandidaatiksi voi yliopistosta valmistua kolmessa vuodessa ja maisteriksi sen jälkeen kahdessa. Myös tohtoriopintoja halutaan yhtenäistää. Tavoitteena on maisteriopintojen jälkeinen kolmivuotinen tutkijakoulutus, joka päättyy tohtorin tutkintoon.

Yhtenäisellä tutkintorakenteella pyritään ennen kaikkea korkeakoulujen välisen liikkuvuuden lisäämiseen ja sitä kautta korkea-asteen koulutuksen saaneiden liikkuvuuden lisäämiseen Euroopan maiden välillä. Eli voit suorittaa kandin tutkinnon esim. Teknillisessä korkeakoulussa, muuttaa Ranskan Grenobleen tekemään maisterin tutkinto ja väitellä tohtoriksi Alankomaissa Twenten yliopistossa, jonka jälkeen päätät mennä Saksaan Müncheniin töihin.

Samaan aikaan EU –maat pyrkivät aktiivisesti värväämään lahjakkaita opiskelijoita ulkomailta yliopistoihinsa. Opiskelijat tulevat pääosin muualta EU:sta ja Aasian väkirikkaista maista, kuten Kiina, Intia, Pakistan ja Bangladesh. Vähemmässä määrin opiskelijoita tulee kymmenistä muistakin maista. Rekrytointi tapahtuu pääasiassa kandidaatin tutkinnon jälkeen englanninkielisiin maisteriohjelmiin. Esimerkiksi Kunglika Tekniska Högskolanilla Tukholmassa on 24 englanninkielistä maisteriohjelmaa, joista 14 aloitti tänä vuonna. Niihin valittiin yhteensä 1000 ulkomaalaista opiskelijaa, joista noin 500 otti paikan vastaan. Alankomaiden UTRECHT:n yliopistolla on yhteensä 180 maisteriohjelmaa, joista 90 englanninkielistä. Ulkomaalaisten uusien opiskelijoiden määrä vuosittain lasketaan tuhansissa. Suomalaisissa yliopistoissa ulkomaalaisten opiskelijoiden osuus on pienempi, mutta esim. Teknillisessä korkeakoulussa on useita maisteriohjelmiä, joihin otetaan vuosittain kymmeniä ulkomaalaisia opiskelijoita. Maisteriohjelmien opetus tapahtuu englanniksi. Ikäluokkien pieneneminen panee meidät harkitsemaan ulkomaalaisille tarkoitettujen ohjelmien lisäämistä ja laajentamista.

Euroopan tutkimusalue verkottaa yliopistoja tutkimuksen alueella. EU on korkeakoulujen tutkimusprojektien merkittävä rahoittaja. EU:n tavoitteena on EU:n kilpailukyvyn nostaminen uuden tiedon luonnissa ja EU:n muuttaminen maailman dynaamisimmaksi taloudeksi panostamalla tutkimukseen ja tuotekehitykseen entistä merkittävästi enemmän.

Kannattaa kysyä, mitä alkaneen kehityskulun päässä on? Mitä vielä puuttuu? Vastaus on ilmeinen. Euroopassa korkeakoulut ovat kansallisia laitoksia. Puuttuu eurooppalainen yliopisto ja tätä puutetta yritetään korvata erilaisilla yhteishankkeilla ja verkostoilla. Jotta yliopistoa voitaisiin pitää eurooppalaisena eikä esimerkiksi suomalaisena, sen opiskelijoista ja myös opettajista merkittävä osa täytyy olla ulkomaalaisia. Sillä voi olla

haaraosastoja eri maissa. Siitä valmistuneet työllistyvät eri Euroopan maissa ja sen tulosta mitataan kansainvälisellä mittatikulla.

Miten suhtaudumme tähän kehitykseen? Haluammeko, että edes muutama nykyisistä yliopistoistamme voisi pitää itseään eurooppalaisena? Mitä tämä tarkoittaa korkean asteen koulutuksen rahoituksen suhteen? Ovatko suomalaiset veronmaksajat valmiit maksamaan viulut, jos korkeakouluopiskelijoista jonakin päivänä kolmannes on ulkomaalaisia ja heistä vain esimerkiksi joka toinen jää Suomeen töihin? Voidaanko kansainvälistyviä ja eurooppalaistuvia korkeakouluja kehittää kansallisia ja alueellisia tavoitteita palvelevan tulosjohtamismallin pohjalla. Tämä tulosjohtamismallihan korostaa tunnetusti vain määrällisiä tavoitteita. Odotetusti, äskenen Shanghain yliopiston tekemässä yliopistojen vertailussa Suomi pärjäsi huonosti, koska Yliopistoistamme puuttuvat kansainväliset huipputiedemiehet ja tärkeimmät tieteen tulokset tulevat muualta.

Tie kansalliseen eristyneisyyteen korkeakouluissamme on meiltä suljettu: tuleva kilpailukykyemme globaaleilla markkinoilla, joilla kilpailemme korkealla osaamisella, vaatii kansainvälistä toimintakykyä, jota voidaan kehittää vain kansainvälistyneissä korkeakouluissa.

Mielestäni on selvää, että edessämme on valinta: voimme jatkaa ajopuuna kehityksen virrassa ja toistella viime vuosina suosittua mantraa ”hyvin menee, olemme maailman huippua” tai pyrkiä ennakoimaan tulevaa ja ryhtyä rakentamaan uudenlaista korkeimman koulutuksen järjestelmää, joka pystyy vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Järjestelmää, jossa edes muutama yliopistomme pystyy kilpailemaan todella maailman huippuyliopistojen kanssa. Tähän järjestelmään ei sovi Opetusministeriön suorittama yliopistojen tarkka tulosohjailu – yliopiston onnistumista mitataan sen kansainvälisellä maineella, joka syntyy vertaisyhteisön tunnustamista tuloksista. Tähän järjestelmään ei myöskään sovi lailla määrätty korkeakoulutuksen maksuttomuus, niin rakas lempilapsi kuin tämä periaate niin monelle onkin. Sen sijaan suomalainen veromaksaja varmaan suostuu mielellään antamaan suomalaiselle opiskelijalle opintosetelin, jolla normaalit opiskelumaksut voidaan kattaa. Seteliä ei sen sijaan automaattisesti annettaisi ulkomaalaisille opiskelijoille. Parhaille heistäkin tosin tarvitaan stipendijärjestelmä, joka meiltä nyt puuttuu.

Tässä esitetty ajatus korkean asteen koulutuksen rahoitusmallista ei ole uusi. Kehitys, joka vie meidät malliin, on tänäänentistä selvemmin tunnistettavissa.

Professori Raimo Kantola
Teknillinen korkeakoulu